

**ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΝΕΟΛΑΙΑΣ**

9 Μαΐου 2022

**Άρθρο του Υπουργού Παιδείας, Πολιτισμού, Αθλητισμού και Νεολαίας
κ. Πρόδρομου Προδρόμου στο περιοδικό Economy Today, 8/5/2022**

Χρηματοοικονομικός αλφαριθμητισμός μέσα στο εκπαιδευτικό σύστημα σήμερα

Στο σημερινό κόσμο, μέσα στο γοργά μεταβαλλόμενο κοινωνικό περιβάλλον, με τα νέα δεδομένα επικοινωνίας και τεχνολογίας, οι πολίτες έχουν να αντιμετωπίσουν συνθήκες που αλλάζουν διαρκώς. Ο μέσος άνθρωπος οφείλει να μπορεί να ανταποκριθεί ιδιαίτερα σε τεχνικο-οικονομικές μεταβολές που τον επηρεάζουν και προσωπικά. Η οικονομική ζωή και οι σχετικές εξελίξεις, τόσο σε ατομικό όσο και συλλογικό επίπεδο, παρουσιάζεται αρκετά περίτεχνη, κατά τρόπο που αναμένεται από τον πολίτη να έχει κάποιες σχετικές γνώσεις και μια βασική κατάρτιση σε ζητήματα χρηματοοικονομικού αλφαριθμητισμού.

Σε αντίθετη περίπτωση, η άγνοια και ο χρηματοοικονομικός αναλφαριθμητισμός εκτός του ότι δημιουργούν κάποτε συνθήκες κοινωνικού αποκλεισμού, μπορεί να οδηγήσουν και σε εξαιρετικά δυσάρεστες αρνητικές οικονομικές συνέπειες σε προσωπικό επίπεδο ή και σε φαινόμενα μεγάλης ζημιάς και φτώχιας ακόμη... Στην Κύπρο έχουμε, δυστυχώς, πολύ συγκεκριμένες τραυματικές βιωματικές εμπειρίες, μέσα από τις συνθήκες που διαμορφώθηκαν την τελευταία εικοσαετία και σχετικά πρόσφατα ακόμα, με την κρίση χρέους κ.ά. Πολλοί άνθρωποι έχουν υποστεί σημαντικές οικονομικές ζημιές και μπήκαν σε δοκιμασίες, ενώ θα μπορούσε σε κάποιο βαθμό τουλάχιστον να είχαν προφυλαχθεί ή να τις είχαν αποφύγει ακόμη εάν είχαν καλύτερη γνώση των διεργασιών και των μηχανισμών της Χρηματο-οικονομικής.

Πέραν αυτού όμως, η συμβολή της οικονομικής και πιο συγκεκριμένα της χρηματοοικονομικής παιδείας μέσα στο σημερινό διεθνοποιημένο οικονομικό περιβάλλον και τον ψηφιακά ενοποιημένο χώρο επικοινωνίας και ιδιαίτερα σε μια οικονομία υπηρεσιών, όπως είναι η κυπριακή, είναι νομίζω αυταπόδεικτη. Η οικονομική και χρηματοοικονομική παιδεία και ενημερότητα αποτελεί προϋπόθεση για την ευημερία του σύγχρονου πολίτη.

Είναι γι' αυτούς τους λόγους που το Υπουργείο Παιδείας, Πολιτισμού, Αθλητισμού και Νεολαίας (ΥΠΠΑΝ) συμπεριλαμβάνει από καιρό την οικονομική και χρηματοοικονομική στα εκπαιδευτικά προγράμματά του, ενώ υιοθετεί και σειρά επιπρόσθετων δράσεων για την ανάπτυξη του χρηματοοικονομικού αλφαριθμητισμού ευρύτερα. Οι νέοι μας, που

προετοιμάζονται μέσα από την εκπαίδευση και για τον οικονομικά ενεργό βίο τους και που αναμένεται με την ενηλικίωση τους να ξεκινήσουν να παίρνουν σημαντικές οικονομικές αποφάσεις για τη ζωή τους, πρέπει να βρεθούν κατάλληλα προετοιμασμένοι. Εξάλλου η ποιότητα και το εύστοχο αυτών των αποφάσεων, εκτός από την προσωπική ζωή του καθενός από εμάς ξεχωριστά, ορίζει τελικά και τις γενικές συνθήκες ευημερίας.

Το σχολικό πρόγραμμα, ήδη από την Προδημοτική, προβλέπει ότι το παιδί μαθαίνει να αντιλαμβάνεται και να τηρεί καθορισμένα πλαίσια και όρια ή ακόμα ορίζεται ως στόχος να αποκτά ανεξαρτησία και δεξιότητες για να αναλαμβάνει την ευθύνη κάτω από συγκεκριμένες περιστάσεις. Στοχεύεται ακόμα το παιδί να μαθαίνει «να βοηθά, να μοιράζεται, να συνεργάζεται». Δηλαδή να μυείται σε διεργασίες που οδηγούν σε μια βασική υποδομή προσωπικότητας που θα επιτρέπει στη συνέχεια να δεχτεί αρχές και αξίες διαχείρισης των περιορισμένων πόρων και των ορίων που μπαίνουν στο υλικό σύμπαν.

Έπειτα, στο σχολικό πρόγραμμα, από τις μικρές ηλικίες της Δημοτικής Εκπαίδευσης, συμπεριλαμβάνονται δραστηριότητες που αποσκοπούν στην ανάπτυξη της οικονομικής σκέψης και την ενθάρρυνση μιας λογικής για επιχειρηματικότητα. Οι δράσεις μας περιλαμβάνουν τα προγράμματα «Ξοδεύοντας έξυπνα» και «Η Κοινότητά μας», τα οποία γίνονται σε συνεργασία με τον θεσμικό συνεργάτη του ΥΠΠΑΝ, τον μη κερδοσκοπικό οργανισμό Junior Achievement Κύπρου και τον Σύνδεσμο Τραπεζών Κύπρου. Στα προγράμματα αυτά, τα παιδιά λαμβάνουν μέρος σε ειδικά διαμορφωμένα παιχνίδια με στόχο να κατανοήσουν τον ρόλο του χρήματος στην καθημερινή ζωή και να μαθαίνουν πώς κερδίζουν, δαπανούν, μοιράζονται και εξοικονομούν χρήματα. Αξιοποιούμε έτσι και τη συμβολή εθελοντικών οργανώσεων και οργανισμών που προτείνουν ειδικά εκπαιδευτικά προγράμματα ή και διαγωνισμούς παιδαγωγικής κατεύθυνσης για την ανάπτυξη της οικονομικής δημιουργικότητας και της επιχειρηματικότητας, προκειμένου να αναπτύσσεται αυτή η πλευρά της προσωπικότητας και της σκέψης των παιδιών και των εφήβων.

Σε αυτή την κατεύθυνση μπορούν ωστόσο να γίνουν περισσότερα και μπορούμε να ευελπιστούμε σε μια κατεύθυνση αναβάθμισης και αναπροσαρμογής των αναλυτικών προγραμμάτων που βρίσκεται σε εξέλιξη και που στοχεύσει μεταξύ άλλων στην ένταξη συστηματικών «εργαστηρίων δεξιοτήτων» στο πλαίσιο του Ωρολόγιου Προγράμματος. Εξάλλου, στο πλαίσιο του «Ψηφιακού σχολείου του Σαββάτου», μιας δομής διαδικτυακών επιμορφωτικών προγραμμάτων που αναπτύσσεται από πέρσι, προγραμματίζεται να συμπεριληφθεί και ενότητα για τον Χρηματοοικονομικό Αλφαριθμητισμό.

Στη Μέση Εκπαίδευση (Γυμνάσια) σε συνεργασία πάλι με τον Junior Achievement Κύπρου και το Σύνδεσμο Τραπεζών Κύπρου αναπτύσσεται το πρόγραμμα «Οικονομικά για την Επιτυχία» όπου οι μαθητές/τριες γνωρίζουν την έννοια του οικονομικού εγγραμματισμού μέσα από βασικά θέματα, όπως είναι οι επιλογές και η αυτογνωσία, ο

προϋπολογισμός, η χρήση πιστωτικών μονάδων και ο οικονομικός κίνδυνος. Στα Λύκεια και Τεχνικές Σχολές συνεχίζεται με επιτυχία για ένατη χρονιά το πρόγραμμα «Μαθητική Επιχείρηση» μέσα από το οποίο αναπτύσσονται δεξιότητες επιχειρηματικότητας και οικονομικού εγγραμματισμού. Πρόσθετα, σε συνεργασία με τον Σύνδεσμο Χρηματοοικονομικών Αναλυτών Κύπρου, γίνονται παρουσιάσεις με θέμα τον προσωπικό οικονομικό προγραμματισμό.

Στα αναλυτικά προγράμματα του Υπουργείου συμπεριλαμβάνονται τόσο μαθήματα Οικονομικών, όσο και εισαγωγή σε έννοιες και μηχανισμούς Χρηματοοικονομικής. Όπως προβλέπεται από τα αναλυτικά προγράμματα, βασικός σκοπός του μαθήματος των Οικονομικών στο Λύκειο είναι *«η καλλιέργεια οικονομικής κουλτούρας και η κατανόηση από τους μαθητές βασικών οικονομικών εννοιών, μέσω κυρίως δραστηριοτήτων (πράξη/εφαρμογή) και όχι μόνο μέσω της θεωρίας, όπως και η σύνδεση της σχολικής ζωής με τα ενδιαφέροντα του παιδιού και τις πραγματικές καταστάσεις της ζωής στην ανοιχτή κοινωνία»*. Συγκεκριμένα, υπογραμμίζεται η ανάγκη κατανόησης καθημερινών εννοιών και αναφορών σε *«αποταμίευση, πληθωρισμό, ανεργία, τιμάρημο, επενδύσεις, μείωση επιτοκίων κ.λπ.»*. Με σκοπό να δίνεται η δυνατότητα στο νέο *«να προσεγγίζει ορθολογικά τα καθημερινά φαινόμενα με οικονομικό περιεχόμενο, μεγιστοποιώντας την ωφελιμότητα, εντασσόμενος πάντα στο κοινωνικό σύνολο»*. Το μάθημα των Οικονομικών διδάσκεται στο Λύκειο. Σε επίπεδο βασικών αρχών για όλους και ενισχυμένο για τις δυο ομάδες που καλύπτουν τον μισό σχολικό πληθυσμό στην πρώτη λυκείου. Ενώ στη συνέχεια υπάρχουν δυο κατευθύνσεις που απορροφούν περίπου τους μισούς μαθητές με ειδίκευση στα Οικονομικά και τα Εμπορικά.

Αξίζει όμως να αναφερθεί και η πρωτοβουλία στην οποία συμμετέχει το Υπουργείο, μέσω της Επιθεώρησης Οικονομικών μαθημάτων, σε συνεργασία με την Κεντρική Τράπεζα Κύπρου, το Υπουργείο Οικονομικών, την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς και ακαδημαϊκούς του Πανεπιστημίου Κύπρου και του ΤΕΠΑΚ για την εισαγωγή για πρώτη φορά φέτος, στα Λύκεια και Τεχνικές Σχολές, του παγκόσμιου θεσμού «Global Money Week», την εβδομάδα 21- 27 Μαρτίου. Στο πλαίσιο της εβδομάδας αυτής οι μαθητές/τριες μαζί με τους/τις καθηγητές/τριες τους συμμετείχαν σε διάφορες δραστηριότητες ενδοσχολικά που σχετίζονταν με την οικονομία όπως διεξαγωγή μικρών ερευνών, διαγωνισμών και παρουσιάσεων. Παρακολούθησαν διαλέξεις από διάφορους οικονομικούς και επαγγελματικούς οργανισμούς όπως τον Σύνδεσμο Ελεγκτών Κύπρου, τον Σύνδεσμο Χρηματοοικονομικών Αναλυτών Κύπρου, το Institute of Chartered Accountants in England & Wales Cyprus. Παράλληλα είχαν την ευκαιρία να επισκεφθούν χώρους όπως η Κεντρική Τράπεζα Κύπρου, νομισματικά μουσεία, τράπεζες και τοπικές επιχειρήσεις. Επιπλέον, σε συνεργασία με τον μη κερδοσκοπικό οργανισμό Financial Wellbeing Institute και το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Κύπρου διεξήχθη με επιτυχία συζήτηση-πάνελ που απευθυνόταν σε εκπαιδευτικούς μέσης εκπαίδευσης με θέμα «Ο Χρηματοοικονομικός Αλφαριθμητισμός στην Κύπρο: Το πρόβλημα, οι συνέπειες και η αντιμετώπισή του».

Παρ' όλα αυτά, είναι αλήθεια ότι στη χώρα μας παρουσιάζουμε κενά και ελλείψεις ως προς τη χρηματοοικονομική παιδεία και ενημερότητα. Τόσο διάφορες ειδικές έρευνες που γίνονται, όσο και η καθημερινή εμπειρία, δείχνουν ότι χρειάζεται πολλή δουλειά και σημαντική βελτίωση σε αυτό τον τομέα. Δημιουργούν ανησυχία και καλούν σε εγρήγορση πρόσφατες έρευνες που έδειξαν σοβαρό πρόβλημα χρηματοοικονομικού αναλφαβητισμού ειδικά στους νέους. Τις έρευνες αυτές πρέπει να τις διαβάσουμε σε συνδυασμό και με την αποδοτικότητα των προγραμμάτων της εκπαίδευσης. Ιδιαίτερα σήμερα που, μέσα από το νέο σύστημα γραπτής αξιολόγησης, διαθέτουμε για πρώτη φορά αξιόπιστες ενδείξεις για την αποτελεσματικότητα της διδασκαλίας. Στη βάση αυτών των αποτελεσμάτων φαίνεται καθαρά ότι χρειάζεται σημαντική βελτίωση της αποτελεσματικότητας της εκπαιδευτικής διαδικασίας.

Ειδικά στη σημερινή εποχή που μετά από δεκαετίες γνωρίζουμε ξανά εμπειρίες πληθωρισμού, ενώ αυτός ο τόσο παράλογος πόλεμος σπρώχνει τον κόσμο σε μια επαπειλούμενη γενικευμένη οικονομική κρίση, την ίδια ώρα που ακόμα ακούμε ειδήσεις για το ειδικό πρόγραμμα «Εστία» ή για εκποιώσεις ακινήτων, πρέπει να παραμείνουμε σε εγρήγορση. Ανατοκισμός, πληθωρισμός και αξία του χρήματος ή ακόμα δημοσιονομικό έλλειμμα και ύψος δημοσίου χρέους, είναι η βασική «αλφαβήτα» μέσα σε ένα οικονομικό σύμπαν όπου παρεισφρέουν «κρυπτονομίσματα», εικονικά νομίσματα-μπιτκόϊν και ακούμε για αλυσίδες και τεράστιους όγκους FOREX...

Η χρηματοοικονομικά εγγράμματη κοινωνία είναι το προαπαιτούμενο της άσκησης σωστής και αποτελεσματικής δημοσιονομικής πολιτικής και αναπτυξιακής στρατηγικής. Οι οικονομικά εγγράμματοι πολίτες μπορεί να συμβάλουν και να βοηθήσουν διαμορφώνοντας μια κρίσιμη μάζα και ανάλογη κουλτούρα που θα σπρώχνει και τις αρχές τις χώρας σε ορθολογικές και αποτελεσματικές πολιτικές στη δημόσια σφαίρα. Αλλά και ο καθένας χωριστά, μέσα από χρηματοοικονομικό εγγραμματισμό μπορεί όχι μόνο να αποφεύγει «παγίδες» ή και «κακοτοπίες» που δεν λείπουν στην ανοιχτή κοινωνία, αλλά και να παίρνει τις πληροφορημένες και έξυπνες αποφάσεις για τον προσωπικό και οικογενειακό προϋπολογισμό και ορίζοντά του. Είναι όχι απλώς σημαντικό, αλλά απαραίτητο στις μέρες μας ο πολίτης να μπορεί να κάνει σωστή προσωπική χρηματοοικονομική διαχείριση, συνετό ατομικό και οικογενειακό προϋπολογισμό, υπολογισμό και διαχείριση εισοδήματος, περιουσιακών στοιχείων και κινδύνων. Πολίτες που θα αναπτύσσουν τέτοιες δεξιότητες και ικανότητες θα είναι μάλιστα, λόγω γνώσεων και εξοικείωσης με διαδικασίες και μηχανισμούς, περισσότερο ασφαλισμένοι απέναντι και σε κινδύνους που ελλοχεύουν, όπως διαδικτυακές απάτες, κλοπή προσωπικών δεδομένων κλπ.

Επομένως, στόχος του Υπουργείου παραμένει η χρηματοοικονομική παιδεία και η επαφή και εξοικείωση των παιδιών και των νέων μας με χρηματοοικονομικές έννοιες και γνώσεις. Στην προσπάθεια αυτή έρχεται μάλιστα να συμβάλει η Ad-Hoc Επιτροπή που έχει στόχο τη διαμόρφωση Εθνικής Στρατηγικής για την προώθηση του Χρηματοοικονομικού Αλφαβητισμού και της Χρηματοοικονομικής Παιδείας στην Κύπρο. Στην Επιτροπή αυτή που έχει συσταθεί από τον Δεκέμβριο του 2020, συμμετέχει με

εκπροσώπηση και το ΥΠΠΑΝ, μαζί με στελέχη του Υπουργείου Οικονομικών, της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς Κύπρου, του Πανεπιστημίου Κύπρου, του Τεχνολογικού Πανεπιστημίου Κύπρου και της Κεντρική Τράπεζας της Κύπρου, η οποία έχει και τον συντονιστικό ρόλο.

Η πρόταση για τη θέσπιση Εθνικής Στρατηγικής βρίσκεται στο τελικό της στάδιο και θα κατατεθεί στο Υπουργικό Συμβούλιο για υιοθέτηση από την πολιτεία σύντομα. Περιλαμβάνει εκστρατείες για την ευαισθητοποίηση και ενημέρωση του κοινού, καθώς και εργαλεία που θα βοηθήσουν στη λήψη ενημερωμένων χρηματοοικονομικών αποφάσεων, όπως είναι η λήψη δανείου, ο προγραμματισμός για συνταξιοδότησή κ.ά. Ειδικότερα όσον αφορά τους νέους, η Επιτροπή υπογραμμίζει την ανάγκη για ενίσχυση της Χρηματοοικονομικής παιδείας στα σχολεία, κάτι που μελετά και το Υπουργείο. Μπορούμε να αναμένουμε πιο συστηματική παρέμβαση και βελτίωση με την υιοθέτηση προτάσεων της Επιτροπής.